

STOCKHOLM

DN granskar.

Bolagen kring Karolinska lockas av lättillgänglig data

Genom att införa värdebaserad vård blir stora mängder data om patienter mer lättillgänglig. Därför har läkemedelsindustrin och andra bolag starka affärsintressen i vårdmodellen.

DN:s sammanställning visar att flera bolag och nyckelpersoner kring Karolinska universitetssjukhuset, där värdebaserad vård införts, har intressen i just patientdata.

● – Om det är någonting som får ögonen att glittra på medarbetarna när man kommer ut på sjukhuset så är det när man säger: ”Vi pratar inte budgetstyrning nu, utan om hur vi kan förbättra resultaten”.

Det sade Karolinskas styrelseordförande Anders Ekblom om sjukhusets nya modell värdebaserad vård på ett frukostseminarium som hölls på initiativ av konsultbolaget Boston Consulting Group vid Stockholms handelskammare i februari.

Samma månad slöt den europeiska läkemedelsindustrins branschorganisation Epia ett avtal med det amerikanska bolaget Ichom om att verka för att sprida värdebaserad vård, VBV, över Europa.

Syftet med modellen är, enligt förespråkarna, att göra vården mer sammanhängande för patienten.

Värdebaserad vård är en styrmodell för att mäta vårdens kostnader och resultat. För effektiv mätning av patientdata förespråkas omorganisation av vården från klassisk uppdelning i kliniker efter medicinska specialiteter, till att i stället dela upp i så kallade patientflöden, efter specifika diagnoser. Tanken bakom värdebaserad vård är att samla in så heltäckande data som möjligt om patienterna för att kunna mäta vårdkvaliteten. Det handlar om mätningar av vårdutfall över tid, och med registrering av levnadsvanor och socioekonomiska bakgrund.

Som DN tidigare berättat har värdebaserad vård förts in i stor skala på Karolinska universitetssjukhuset, som omorganiserats efter modellen – något många läkare och vårdpersonal har varit kritiska till.

Modellen ifrågasätts bland annat för att den saknar vetenskapligt stöd. Regeringen har tillsatt en utredning, som bland annat ska se över om modellen är förenlig med hälso- och sjukvårdslagen som säger att patienter med störst behov ska få vård först.

Omorganisationen enligt värdebaserad vård för lättillgängliga patientdata uppges göra vården bättre för patienterna, men även för forskning.

Men det finns många kritiker som anser att modellen öppnar för en större kommersialisering av patientdata, som är omgärdad av

patientsekretess. Bolag inom området har även bildats kring Karolinska, kan DN visa i sammanställningen nedan.

En möjlig ekonomisk vinning för läkemedelsbolag skulle kunna vara att lättare få tillgång till mer data och patienter uppdelade i diagnoser för kliniska studier.

– Det är absolut en vinning för läkemedelsbolag att snabba på kliniska testfaser. Det är också svårt att förutse vilka kommersiella intressen som kan uppstå av stora mängder data.

Det säger Lars Sandman, professor i organisationetik inom hälso- och sjukvården, och radar upp flera tänkbara kommersiella intressen: bland annat utveckling av nya metoder och digitala lösningar och möjligheten att kontakta vissa patientgrupper i olika syften.

Han förstår farhågor om att vårdens fokus på att prioritera patienter med störst vårdbehov kan underordnas andra intressen.

– Kritiken mot modellen värdebaserad vård handlar om att den strider mot den etiska plattformen svensk vård har om att patienter med störst vårdbehov ska prioriteras. Det blir än mer problematiskt om det finns specifika ekonomiska intressen, med andra prioriteringar, som driver frågan, säger Sandman.

Läkarföreningen på Karolinska är kritisk mot omorganisationen med värdebaserad vård. Föreningens ordförande Yvonne Dellmark pekar även på riskerna för patienternas integritet när privata bolag kommer in i vårdorganisationen.

– Det är sorgligt att se hur affärsdrivande intressenter lyckats sälja in sina idéer till vårdens styrande politiker och tjänstemän med löften om billigare och bättre vård och större patientinflytande. Läkarföreningen ser nu att man i Stockholm skapat stort kaos genom att organisera om vården på ett sätt som gör det lättare för utomstående att utnyttja mätdata som produceras och lättare att få ”rätt” patienter till forskningsprojekt, men mycket svårare för den enskilda patienten att hitta rätt vård, säger hon.

Tidigare sjukvårdslandstingsråd Stig Nyman (KD), en av initiativtagarna till att bygga Nya Karolins-

ka, säger att idéer om värdebaserad vård fanns med vid ett tidigt stadium i planeringen av sjukhuset, vilket bland annat lett till uppdelningen i olika teman.

– Jag är väldigt förtjust i att man mäter vårdresultaten utifrån hur patienten bemöts, säger han.

Modellen var då inte ifrågasatt politiskt, säger ministern för högre utbildning Helene Hellmark Knutsson (S), tidigare oppositionslandstingsråd, som minns en presentation av Karolinskas ledning och tjänstemän i landstinget.

– Värdebaserad vård skulle införas i hela landstinget och presenterades med många konsultslides. Vi hade inga synpunkter då, utan var mest bekymrade för de höga kostnaderna för sjukhuset, säger hon.

Forsknings- och utvecklingsdirektören på Karolinska, Jan Hillert, uppger att sjukhusledningen hoppas att omorganisationen ska underlätta inte bara för vården utan även för forskning.

– Med organisationen och nya it-system får vi lättare att hitta rätt patienter för rekrytering. Det är en av uppgifterna sjukhuset har: att samverka med näringslivet och tillhandahålla den typ av patienter som behövs för att kunna utveckla nya läkemedel.

Han har svårt att förstå oron för vad som prioriteras när privata bolags intressen kommer in i vården.

– Att utföra den här typen av forskning, för att hitta nya behandlingar, ingår i vårt uppdrag och det är något jag tror alla skriver under på.

Trots det kan han förstå kritiken om att alla patienter, som multisjuk, inte passar in i de nya flödena.

– Det är en svårighet och en invändning som är adekvat, säger Hillert.

Bolagen med intressen i vårdmodellen VBV

● DN kan nu berätta om flera bolag med intresse för värdebaserad vård och patientdata kring Karolinska universitetssjukhuset och institutet.

Boston Consulting Group

Konsultbolaget Boston Consulting Group, BCG, har spelat en aktiv roll i införandet av VBV på Karolinska. Bolaget gjorde en vinst på 175 miljoner kronor 2016. Samma år fakturerade bolaget Karolinska 90 miljoner kronor. Sjukhuset utgjorde 93 procent av affärsvärdet för BCG:s offentliga svenska kunder.

Sverige har en enorm resurs, som BCG identifierat, i sammanhanget: unika nationella patientdataregister som täcker stora delar av befolkningen. Datan innebär stor potential för industrin, konstaterar BCG.

BCG föreslog 2009 att Sverige

1 På tjänsten ”DN granskar” kan du tipsa oss om misshandlingar och lämna information som kan vara känslig. Adressen är dngranskar.dn.se. DN skyddar sina källor.

2 Tjänsten är uppbyggd för att ge dig som tipsare största möjliga säkerhet. Därför krypteras ditt tips.

3 Du får vara anonym. Granskande reportrar tar hand om tipset.

dngranskar.dn.se

skulle satsa 600 miljoner kronor över en tioårsperiod på it-utveckling, registerhantering och utveckling av kompetenscentrum för att implementera VBV i hela landet. En viktig del i planen var också att verka för förändring av lagen för att göra patientdata mer tillgänglig.

Stefan Larsson uppger i ett mejl till DN att när sjukvården blir mer värdebaserad och resultaten får större betydelse kommer bolag som säljer produkter till vården behöva visa att dessa har positiv effekt och är prisvärda.

Carl Bennet, Astra Zeneca

I maj 2009 sponsrade BCG tillsammans med Carl Bennet AB, som äger lifesciencejätten Getinge, och läkemedelsbolaget Astra Zeneca ett projekt för att implementera värdebaserad vård nationellt – så att Sverige inom tio år skulle bli världsledande inom området.

BCG tackade i en rapport dåvarande Astra Zeneca-VD:n Anders Ekblom personligen för att han tagit initiativ till projektet.

– Jag var inte med för att driva på för att implementera något. Som vd och global forskningschef för ett läkemedelsbolag är det självklart att jag är intresserad av att se hur akademi, industri och sjukvård kan samarbeta, säger Anders Ekblom, i dag ordförande för Karolinskas styrelse, till DN.

Getinge AB omsatte 30 miljarder kronor år 2016. Ordförande och huvudägare Carl Bennet beskriver för DN att han under över 20 års tid samarbetat med BCG.

Ichom och Icon

Bennet är medfinansär till Ichom, International consortium for valuebased healthcare. BCG:s Stefan Larsson, ekonomen Michael Porter och Martin Ingvar, professor och tidigare vicerektor vid Karolinska institutet är alla grundare av det USA-baserade icke-vinstdrivande bolaget som byggs upp genom att offentliga och privata vårdverksamheter sponsrar ekonomiskt och bidrar med data och resultat. Syfte är att skapa ett internationellt kvalitetsregister. Ichom fick forskningsbidrag från Stockholms läns landsting och KI under fyra år, innan bidraget drogs in 2017. Karolinska sade upp sitt sponsaravtal efter DN:s granskning, men samarbetar med brittiska Icon, som har ett partnerskap med Ichom om att samla in data och ta fram standardiserade utfallsmått. Icon gjorde en vinst på motsvarande 20 miljarder kronor i fjol.

Ivbar

2012 grundade ett antal forskare på KI bolaget Institute for valuebased reimbursement, Ivbar AB. Samma år blev vårdentreprenören Per Bå-

Skribenter

/Anna Gustafsson och Lisa Röstlund

Läs mer av DN:s reportrar på dn.se. Just nu finns 705 artiklar på Anna Gustafssons skribentsida och 128 på Lisa Röstlunds.

Följ skribenten

dn.se/skribent/anna-gustafsson
dn.se/skribent/lisa-rostlund